

משה חיים פלח

1..... בדינא דצריך לברר בספק ספיקא

4..... בגדר זכות האב בבתו

7..... בענין צאי מעשה ידיך במזונותיך

9..... בענין הקדש בשחיטה

בדינא דצריך לברר בספק ספיקא

לרש"י דכל היכא דאפשר לברר לא סמכינן אספק ספיקא [ומעין זה מלינו דצדרי כמה ראשונים (חולין ג' פסחים ד' ז' ובכ"ד) ג' רוב, דכל היכא דאיכא לצדרי מצדרינן ולא סמכינן ארובא וכן במקום חזקה, ויעוין צרי"ף וצבעה"מ וצמלחמות (חולין ע"ט) וצ"ר].

אולם החמדת שלמה צסוגין כתב דאף להבך שיטות דצטלמא אין לריך לברר צספק ספיקא [כדעת התרובה"ד (ח"צ סי' מז) וכ"פ הרמ"א (יו"ד סי' קי ס"ט) ואף דלעין רוב וחזקה מצואר ציו"ד (סי' ט"א) דהיכא דאיכא לצדרי לריך לברר, לכאורה לריך לחלק צין רוב וחזקה לס"ס, וצצירא ליה להרמ"א דספק ספיקא עדיף דגדר הדין דאין לריך לחוש

בתולה נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי שפעמים צשצת צתי דינין יושצין צעיירות ציום השני וציום החמישי שאם היה לו טענת צתולים היה משכים לצית דין, ופירש רש"י ולכך תקנו שתנשא צרביעי שאם היה לו טענת צתולים ישכים לצ"ד צעוד כעסו עליו ואם יש שהות צינתים יש לחוש שמא יתפיים ונתקרה דעתו ויקיימנה ושמא היא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן מונסתרר והיא נעמאה ומתוך שיצא לצית דין יתצבר הדבר כשילא הקול שמא יצואו עדים, וציחרו האחרו' (יעוין צחת"ס ועוד) דלע"ג דאיכא ספק ספיקא, מ"מ כיון דאפשר דיצואו עדים הוי כאפשר לברר, וס"ל

כלל להך ספק, וה"ג אשכחנא לענין ממון דפשטות שיטת התוס' לקמן (ע ז) דספק ספיקא מהני להוליא ממון, אע"ג דקי"ל דלא אזלינן בממון בתר רובא מ"מ הכא שאני דחיישינן שמא יבואו עדים לאחר זמן ויתצבר הדבר וגנאי הדבר ששה עמה צאיסור, והיינו דאף אי בעלמא אין לריכין לצרר, אך היבא דאיבא חשש שמא יתצבר מאליו, חיישינן משום גנאי.

והנה צדצריו מצואר דאינו אלא משום גנאי בעלמא, אך יתכן לצאר עוד צזה, דהנה צפרק הבא על יצמתו (נה ה) אמרי' דהיבא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה וקמשקה לה כשהיא נשואה לא צדקי לה מיא דתניא ונקא האיט מעון צזמן שהאיט מנוקה מעון המים צודקין את אשתו אין האיט מנוקה מעון אין המים צודקין את אשתו, והקשו תוס' שם וז"ל וא"ת ונוקמה כגון שצא עליה צשוגג וכשצא עליה לא ידע עדיין שנסתרה דכי האי גוונא חשיב מנוקה מעון דהא כי מוקי לה ע"י גלגול לא חשיב אין מנוקה מעון אם זינתה צאירוסיין, ותירלו וז"ל וי"ל דהכא כיון דצשעת השקאה יודע שצא עליה צאיסור אפילו צא עליה שוגג לא חשיב מנוקה מעון אצל על ידי גלגול שאינו

יודע צשעת השקאה מנוקה מעון קרינן ציה עכ"ל, וכן הוא צתוס' צקידושין (כז ג) וז"ל דשאני הכא כיון שצשעת השקאה יודע שצא עליה צאיסור צין שצא עליה צשוגג צין שצא עליה צמזיד לאו מנוקה מעון הוא אצל ע"י גלגול שאינו יודע צשעת השקאה מנוקה מעון קרינא ציה.

ויעוין צשערי ישר (ש"ה פ"ד) שכתב דמדצרי התוס' אנו למדין דצשעה שהיה העלם הידיעה לא היה עליו כל חטא וכשנתודע נתחדש עליו החטא וכתב שם דכן מוכח ענין זה מדין אשם תלוי דמכפר עד הידיעה וכשנודע לו שחטא חייב חטאת, וכמו כן מלינו דחיוצ קרצן לא חייל אלא ע"י הידיעה (ויעוין צסוגיא דלקמן מה צ) ועפ"ז ציאר שיטת הרמב"ם דספיקא דאורייתא לקולא מדאורייתא, ונקט שם דמ"מ אי כלפי שמיא גליא דהצבר אסור הוי איסור ואף חיוצ עונשין איבא, ותמה בגרש"ש דהיאך אפשר שיתירו חכמים או התורה לאדם לעשות ספק איסור צספק השקול ולהניחו ציד המקרה להכשל נגד רלון רחמנא, וגם ליפול עוד צעונש צידי שמים או ע"י צי"ד, ואף לשיטת הראשונים דספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא אכתי

אפשר לצרר איסורו, דגדר החומר משום
דצכה"ג איכא פשיעה עפי כיון דע"י
הצירור עוצר צאיסור^ב.

ולפ"ז יש לומר דמהאי טעמא החמירו
טפי צספק ספיקא היכא דאיכא
למיחש שיתצרר הדצר, כיון דע"י
הצירור יעצור צאיסור.

תיקשי צספק עומאה צרה"ר דלכו"ע
מקילינן, והרי אס נתצרר הספק לצסוף
חייב צקרצן הרי דעצר איסור, וציאר
עפ"ד התוס' הנ"ל דכל זמן דלא נודע לו
שעצר איסור צאמת אכתי לא עצר
הגצרא איסור [וציאר צזה הא דליכא
אשס תלוי אלא צחתיכה אחת משתי
חתיכות ולחד מ"ד היינו משום דצעינן

* **ובשבת** (קצ ה) מצואר דהזרק צשצת ונזכר לאחר שי"תה מידו פטור מקרצן משום דצעינן תחילתו וסופו
שגגה, וכיון שנזכר אין סופו שגגה, ואע"ג דצשעה שנזכר לא מצי לאהדורי, ונמלא דליכא לז זדון
צמעשה העצירה כלל, ול"צ א"כ מה צכך נודע לו, אך ע"פ המצואר צדצרי תוס' דע"י עלס הידיעה מתייחס
אליו החטא, יש לומר דליכא חיוב קרצן אלא היכא דצשעת העצירה אכתי לא היתה לו ידיעה.

בגדר זכות האב בבתו

שיטת הרמז"ס (פ"ג מנערה בחולה כע"ז) וז"ל מפותה או אנוסה שלא תצעה עד שצגרה או עד שנשאת או עד שמת האב הרי הארצעה דצרים או השלשה שלה עכ"ל, ויעוין בתוס' הרא"ש (מ"א ז) דציאר וז"ל אף על גב דצמפותה איירי ואית לן למימר דמחלה ליה כיון דצהיחא שעתא לא היה צידה למחול שהרי אציה היה קיים השתא נמי גוצה.

אולם דעת הרמז"ן (לקמן מ"א ז) ודעמיה דאף מפותה שיש לה אב כל שמת האב או צגרה לית לה קנס דהא מחלה, וז"ל הרמז"ן לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עלמה, חתפוסה אצל לא חמפותה שהרי מדעתה עצד וכיון שנתרוקנה רשות לה פעור דהא לאו מחמת ירושת אציה זכתה צהם עכ"ל, וז"ל הרש"א (ש"ס) יש לפרש דוקא באנוסה אצל צמפותה אינה גוצה כלל, שהרי כיון שמת האב א"נ צגרה עד שלא עמדה בדין נתרוקן הזכות לעלמה וכאלו לא זכה צהן אציה כלל ומחמת עלמה זוכה ולא מחמת אב, וכן דעת הראש"ד (צ"ה ש"ס).

אלו נערות שיש להן קנס הצא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית הצא על הגיורת ועל השצויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מצנות שלש שנים ויום אחד הצא על אחותו ועל אחות אציו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אציו ועל הנדה יש להם קנס אף על פי שהן צהכרת אין צהן מיתת צית דין, וצתוס' (ד"ה ועל אשת אחיו) כתצו וז"ל קשה לר"י צ"ר אצרהם לרצ פפא דמוקי הך מתניתין צמפותה צפרק צן סורר כו' תיקשי ליה סיפא דקתני (ו) צ הצא על צתו פעור משום דקם ליה צדרצה מיניה תיפוק ליה דקנסה לאציה הוי דאי לעלמה תיקשי ליה דמחלה, וממה נפשך תקשי סיפא ומיהו צירושלמי מוקי לה כשצא עליה עד שלא מת ומת והוא הדין עד שלא צגרה וצגרה, ומצואר צדצרי תוס' דדצרי הירושלמי אתיין שפיר אף לרצ פפא דמוקי לה צמפותה, דאף דמדעתה עצדה, אף כיון דצאותה שעה היתה צרשות אציה לא אהניא מחילתה, וכן

להרשז"א מדינא דהאשה שמכרה
 זנכסי מלוג זחיי זעלה ומת זעלה
 זחיייה דמכרה קיים, ומשמע דלשיעת
 הרשזוניס דמהניא מחילתה, דמי
 לכתס, ול"ז גדר הדזריס.

ונראה דהנה לקמן זריש פרק הכותז
 (פג ה) וזפרק החולך (לע ה) פלוגי
 אזיי ורזא אי נשואה ידו כידה או ידו
 עדיפא מידה, ויעוין זרשז"א (פ ז)
 דזיאר זשיעת הרי"ף וז"ל קסזר אזיי
 ידו של זעל כידה ורשות שניכס שז
 זכס זין מחיים זין לאחר מיתה וכסס
 שזס מתה היא נתרזקן כל זכותה
 לזעלה כך זשמת הוא נתרזקן כל זכותו
 זאותן נכסיס לאשה וזלה הן עכ"ל,
 ומזואר לכאורה דגדר זכות זעל
 זנכסי אשתו, דתרוויכו זשיזי כחדא,
 וממילא אית ליה זכות זנכסי, וזכו
 גדר דין ירושת זעל, דכאשר מתה
 האשה ממילא נתרזקנה הרשות לזעל,
 דהרי מעיקרא נמי איתיה לו סיזת זכות
 לכל הנכסיס, אלא דהיתה האשה עמו,
 אך זשנסתלקה האשה ממילא נתפשעה
 רשותו זכל [דזכו גדר נתרזקנה זכל
 דוכתא וכדמלינו זפרק נערה
 המאורסה] וכמו כן זשמת זעל זחיייה
 נתרזקנה הרשות לאשה.

ויש לעיין זגדר הדזריס, דלכאורה
 כיון דזשעת מעשה היה החיוז
 לאז, ומכחי עעמא לא אהניא מחילתה,
 מה זכך דהשתא חזרה ונתרוקנה
 הרשות לזת [וזין אי נימא דעיקר החיוז
 לזת והאז אינו זוכה אלא מכחה, וזין
 אי נימא דעיקר החיוז לאז] ויש
 מהאחרו' דזיארז דהחיוז מעיקרא
 מיתלא תלי וקאי, וכל דלזסוף זשעת
 העמדה זדין ליתיה לאז מעיקרא חייל
 החיוז לזת, אך לכאורה מחודש לומר
 דדזר מיתלא תלי וקאי וכשמת האז
 חייל החיוז למפרע לזת.

ונראה לדון זזיארז הדזריס, דהנה
 יעוין זרשז"א (מא ז) דזיאר
 שיעת התוס' דל"מ מחילתה וז"ל ושמא
 חס ז"ל סזורים לומר דכיון דזשעה
 ראשונה לא היה שלה אלא דאז ולא ניתן
 למחילה זשעתו אף לאחר מכאן אינו
 נפטר דמעתי מי פטרו, ואינו דומה
 לאשה שמכרה זנכסי מלוג זחיי זעלה
 ומת זעל זחיייה דמכרה קיים כמו
 שאמרו זירושלמי, דכתס גוף הנכסיס
 לאשה הן ואין לזעל זכך זחיייה אלא
 אכילת פירות זלזד וכשמכרה שלה
 מכרה, אזל כאן דזר תורה כסף קנסה
 של אז הוא ואין לה זכ כלום עד שתזגר
 או עד שימות האז עכ"ל, הרי דהוקשה

ונראה דנקט הרשב"א מתחילה דזכו נמי גדר דינא דהאשה שמכרה צנכסי מלוג צחיי בעלה ומת בעלה צחיייה דמכרה קיים, דאף דמעיקרא היתה זכות הצעל מעבצת עליה מלמכור, אך כיון דכשמת הצעל אינה לריכה לקבל את זכותו, אלא כל דנסתלק הצעל ממילא חיה לה זכות בכל [דהרי מעיקרא בעודה תחת בעלה נמי היתה לה סיבת זכות לכל, אלא דבעלה היה מעבצ, וכשנסתלק העיכוז ממילא הויא צעלים מכח עזמה] להכי מכרה קיים, דכיון דבעודה תחת בעלה היתה לה סיבת זכות בכל, ממילא כשמכרה איכא סיבה לחלות המכירה, אלא דזכות הצעל מעבצת על המכירה, אך כשנסתלק הצעל נסתלק העיכוז, וממילא חלה המכירה דמעיקרא.

ונראה דה"ג גדר זכות האב צבתו, דיסוד הזכות הוי לבת, אך אין האב זוכה צתולדה ממנה, אלא דידו כידה ואיבו קדים לה, ולהכי מעבצ עליה מלמחול, אך כיון דחיה לה סיבת זכות, כשמת האב או צגרה אינה זוכה הימנו, אלא ממילא נתרקנה לה הרשות וזוכה מכח זכותה דמעיקרא, וכיון דמעיקרא נמי היתה לה סיבת זכות, כשמחלה חלה המחילה כלפי סיבת זכותה, אלא דכל זמן דזכות האב קיימת הרי היא מעבצת על מחילתה מלחול צפועל, אך כל דנסתלקה זכות האב, ממילא חילא מחילתה דמעיקרא [ויש להאריך עוד צזה וצגדר זכות האב צבתו צגו"ק].

בענין צאי מעשה ידיך במזונותיך

הגרע"ת, דמדצרי הראשונים [דדנו אי הנאת תשמיש צכללן משמע דמיירי צאוסר הנאת עלמו ולא צאוסר נכסיו וכן מדפרכי' פרנס לאו שליחותיה קעציד, וכיון דלא אסר אלא הנאת עלמו א"כ אמאי חשיב כלל דמהנהג לה, והרי משועצד לה, וכדמשמע נמי מדצרי הרא"ש (לעיל פ"ה סט"ז) גבי צעל חוב דלא הקשה אלא צאוסר נכסיו צקונס, אך צאוסר הנאת עלמו לא קשיא, דכיון דמחויב לו ושללו הוא נוטל, לא חשיב כלל מהנהג ליה?²

ונתבאר לעיל לדון ליישב, דצחוב דעלמא אכן כיון דשלו הוא נוטל לא חשיב כלל מהנהג ליה, אלא שאני חיוצ מזונות דדנו האחרו' דלא הוי חוב ממון, אלא כל חיוצו לזונה, וצזה י"ל דאף דמחויב לה שפיר חשיב דמהנהג לה, כיון דעכ"פ ל"ה חיוצ ממון [ומיושבת קושית האחרו' אמאי לא פרכי' דכיון

המדיר את אשתו מליכנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס יתר מיכן יוליא ויתן כתובה כו' וכיון דמשועצד לה היכי מלי מדיר לה כל כמיניה דמפקע לה לשיעצודה והתנן קונס שאיני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעצדא ליה לאו כל כמינה דמפקע ליה לשיעצודה הכא נמי כיון דמשועצד לה לאו כל כמיניה דמפקע לה לשיעצודה כו' צאומר לה לאי מעשה ידיך צמזונותיך, ותמכו האחרו' דמאי אהני דאמר לה לאי מעשה ידיך צמזונותיך, והא לכאורה אכתי לא פקע צזה חיוצ המזונות ולא פקע צזה זכותו צמעשה ידיה, אלא דפורע את חיוצ המזונות צמעשה ידיה, וא"כ אכתי מהנהג לה.

ונראה לדון צציאור הדצרים, דהנה צעיקר קושית הגמ' דכיון דמשועצד לה היכי מלי מדיר לה תמה

² **ומדברי** ההפלאה צסוגין נראה דמחלק צזה, דצצעל חוב דעלמא כיון דהלוכו וחוזר ונוטל הממון דיחבי ליה מעיקרא, להכי לא חשיב מהנהג ליה, משא"כ צחיוצ מזונות, אף דמחויב לה צתקנתא דרצנן, אך מ"מ הא גופא חשיב הגאה, דחייבוהו חכמים להנותח משלו יעוין שס.

זמן בפועל דאיכו הוי בעלים על מעשה ידיה, אלא מיד עם ציאת מעשה ידיה לעולם, זכתה בהם עצור מזונותיה] ויש לדון דצכהאי גוונא לדקה סברת הגרע"א דלא חשיב מהנה לה, כיון דמחויב לה צדין, דדוקא היכא דנוטלת את ממון הצעל ממש חשיבא נהנית הימנו, דאף דמחויב לה כיון דאינו חיוב ממון ממש חשיבא נהנית ממנו, אך הכא דאינה נוטלת את ממון הצעל ממש, אלא מעיקרא לא זכי הצעל בהך ממון אלא נוטלתו למזונותיה, יש לומר דלא חשיב דנהנית ממנו.

דחיל הגדר היאך תנן דיתן כתובה והרי מהנה לה, דכתובה שאני דהויא חיוב ממון, וצבה לא חשיב כלל מהנה לה דשלה היא נוטלת].

ומעתה יש לדון ליישב, דכנה באומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך, נראה פשוט דאף דלא פקע עלם חיוב המזונות, וכן לא פקעה זכות הצעל במעשה ידיה, מ"מ אין הגדר דזוכה בפועל ממש במעשה ידיה והיא חוזרת וגובה אותם, אלא מיד עם עשיית מעשה ידיה זוכה בהם עצור מזונותיה [ולכא

בענין הקדש בשחיטה

שתכח השחיטה מקדשתו קדושת הגוף, וזכה ליכא חסרון דאינו ברשותו ומכני אף באיסורי הנאה, וה"ל איכא למימר צמדצר דלא הקדישו כלל הקרבן תחילה אלא שחטוהו לשם קרבן.

ויעוין בקב"י (ס"ט מה) דהוסיף לבאר עפ"י דברי התוס' בכריתות (יג ב) דקרצן אחר שנשחט [ונזרק דמין] ליתיה בשאלה ולריך ביאור טעמה דמילתא אמאי לא מהני שאלה [ובהאחר] דנו לבאר דהוי כתרומה דבא ליד כהן דמצואר בפשוטו צנדרים (ע"א) דלא מהני תו שאלה (ויעוין בשעמ"ק שם בשם היראים) ויעוין עוד בריעצ"א (צ"מ זא) אי נמי דהוי כאכלה כולה דאין נשאלין (שצעות כז ג) וכתב הקב"י לדברי החזו"א דחילל קדושה ע"י עלם השחיטה מהאי טעמא תו לא מהני שאלה, ואפילו קודם זריקה, דל הקדש פיו מהכח הרי הקרבן קדוש ע"י השחיטה, ועל קידוש השחיטה ל"ש שאלה, והעירו צ"ח, דהתינה היכא דשחט בפירוש לשם קרבן, אך בשחט צסתמא מאי איכא למימר.

אלא הכל מעריכין ונערכין נודרין ונידרינ הכי נמי דלכתחלה והא כתיב וכי תחדל לנדור לא יהיה צך חטא וכתיב עוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ותניא עוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דצרי רבי מאיר ר' יהודה אומר עוב מזה ומזה נודר ומשלם ואפי' רבי יהודה לא קאמר אלא באומר הרי זו אכל אמר הרי עלי לא, והקשו תוס' וא"ת לרבי מאיר דאין עוב שיבא נודצ ומשלם כל עיקר אפילו מציא כצשתו לעזרה להאי ליטנא צתרא דנדריס היאך אכלו ישראל שלמים צמדצר.

ומתרצים צזה דהנה יעוין צתוס' לקמן (קמ א) כתבו וז"ל ל"ע צצבמת עיר הגדחת אס עבר והקדישה והקריבה אס הוא קרבן כשר כיון דלשרפה קיימא עכ"ל, ותמהו האחרו' (יעוין צח"ס אר"ה ס"י קפ) דהא איסורי הנאה אינן ברשותו של אדם ולא מני מקדיש לה, ויעוין בחזו"א (ס"י ריד ע"ס הדף ש) דביאר דצרי צתוס', דאפשר להקריב קרבן צלא להקדישו קדושת פה תחילה, אלא מציא קרבן חולין ושוחטו

הסתמא, ויש לומר דס"ל לרש"י דגדר
סתמא לשמה היינו דמסתמא עמיד את
העבודה לשמה, ולהכי ס"ל דאיכא
חסרון אף בקטן [אך האחרו' הקשו בזה
מכ"ד ויעוין בקב"י (זבחים ס"ו ב)
ואכמ"ל] ולכאורה לפ"ז אפילו היכא
דשחט בסתמא ולאחר מכן נשאל על
הקרצן, מ"מ כיון דזשעתו היה מוקדש
לשם כך קרצן, הרי מסתמא נעשית
השחיטה לשמו, ונתקדש ע"י השחיטה,
ואף אי אחר כך נשאל ופקע ההקדש
מ"מ לא פקע כך סתמא לשמה דאיכא
צמטש העבודה [וצפרט דשאלה אינה
אלא מכאן ולהבא ולמפרע] ואמנם למה
דהאריך הגרי"ז דדין סתמא לשמה
היינו דהוי חלות צגוף הקרצן דסתמא
קרצ לשמו, ודאי כל דנשאל ופקע
ההקדש תו ל"ש סתמא לשמו, אך מ"מ
יתכן דתרוויבו איתנייהו, ולעולם נמי
מסתמא נעשית העבודה לשמה, ושפיר
חייל קידוש אף ע"י השחיטה.

ויש לבאר בזה, דהנה לקמן (יב"ב א"ר
הי"א בר אבא צעי רבי יוחנן קטן
יש לו מחשבה או אין לו מחשבה כו'
ופירש רש"י שם וז"ל קטן יש לו מחשבה
או אין לו מחשבה כגון בשחיטת קדשים
דצעי כוונה כדילפינן בשמעתא קמייתא
דזבחים ושחט קטן עולה לשמה מי הו"א
כוונה או לא עכ"ל, והתוס' שם הקשו
וז"ל וא"ת הא התם משמע דסתמא נמי
כשר משום דזבחים סתמא לשמן קיימי
ואינו פוסל עד שיכוין שלא לשמן [ותיראו
וז"ל ויש לומר דסתמא דקטן גרע דאין
לו דעת להצין שהם קדשים וסבר שהם
חולין והוב ליה מתעסק ופסול
כדאמרינן צזבחים לשם חולין כשרה
משום חולין פסולה כו'].

ובדעת רש"י ביארו האחרו' דאזיל
לעמיה בריש זבחים וצריש
מנחת וצב"ד, דמשמע דאף דסתמא
לשמה מ"מ כל דחישב שלא לשמה נעקר